

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА В ТЕОРІЇ ОБЛІКУ

В умовах розвитку постіндустріального суспільства зростає роль та значення інформаційних ресурсів. Разом з тим, в теорії обліку недостатньо повно відображені теоретичні аспекти інформації, як продукту облікової системи та важливого виробничого ресурсу, незважаючи на ріст інформаційної складової у виготовленій продукції, в споживчій вартості товару, яка формується за рахунок інформаційно-креативного впливу на свідомість споживача (рівень персоналізації таких споживчих товарів як меблі, предмети інтер'єру, одяг та взуття складає близько 40% [1, С. 76]), а також у витратах на виробництво (Стюарт Т, наприклад, зазначає, що кожен чотири долари з п'яти, які витрачає Леві Страус на виробництво пари джинсів, витрачаються на інформацію, а не на матеріали, і взагалі – витрати на інформацію складають три чверті добавленої вартості будь-якої продукції [2, С. 42]). Конкурентні переваги, які отримує підприємство володіючи і використовуючи інформаційний ресурс виявляються у зростанні продуктивності інших ресурсів, зниженні ризиків та економічній безпеці.

Зміна філософії та характеру трудової діяльності полягає в пошуку, обробці та аналізі інформації, разом з тим спостерігається недостатня інформаційна грамотність персоналу, низька потреба в інформаційних ресурсах (незацікавленість керівництва та власника, відсутність інновацій тощо). Економічна безпека вітчизняних підприємств, вирішення проблем з модернізації та оновлення основних засобів, зниження собівартості продукції та ріст конкурентоспроможності можливі лише при умові ефективного використання інформаційного ресурсу, який позиціонуємо як стратегічний в умовах інноваційного розвитку підприємств. Саме тому необхідно переглянути його роль, місце та розкриття в теорії обліку, дослідити теоретичні проблеми формування та функціонування інформаційних ресурсів

Економічна література з проблем теорії обліку, його функціонування та організації не приділяє уваги інформаційному ресурсу, або ж констатує факт його існування, а склад інформаційних ресурсів, показники використання, облікові аспекти витрат на його отримання не досліджуються. І. Нонака, Х. Такеучи, У. Букович, Р. Уільямс, В.С. Німчинов, В.Д. Макаров, Г.Б. Клейнер, Б.З. Мільнер, А.Л. Гапоненко, Т.М. Орлова та ін. досліджували в своїх працях проблеми управління знаннями, і всі вони зазначають, що основою знань є «масив інформації» [3, С. 180]. Проблема суті і складу нематеріальних активів присвячено багато праць як в Україні, так і

за кордоном, проте незважаючи на інформаційну складову таких активів, більшість авторів розглядають їх як інтелектуальний капітал чи його складову, але не як частину інформаційних ресурсів.

В сучасній теорії обліку явно виражена недостатність існуючих теоретичних положень щодо складу та змісту інформаційних ресурсів підприємства як стратегічних, їх ролі для виробничих та інноваційних процесів підприємства та посилення економічної безпеки. Пропонуємо визначати інформаційні ресурси як стратегічні для діяльності підприємств, як такі що сприяють ефективному розвитку та функціонуванню, а також стимулюють персонал і керівництво до інноваційної активності.

Дослідження інформаційних ресурсів з точки зору теорії обліку полягає в розкритті їх економічного змісту, удосконаленні класифікації, системному підході до інформації як стратегічного ресурсу з врахуванням факторів, що посилюють або ж знижують його роль в діяльності підприємства.

Необхідно окреслити інформаційні потреби підприємства, розробити механізм залучення інформаційного ресурсу у внутрішні бізнес-процеси, уточнити трактування терміну нематеріальні активи з позиціонуванням їх як основи стратегічного інформаційного ресурсу, виявити особливості та закономірності розвитку та формування інформаційних потреб у вітчизняній економіці.

Під інформаційним ресурсом облікова теорія мала б розуміти інформацію (знання) яку має в розпорядженні підприємство і використовує для ведення господарської діяльності, прийняття рішень, відвертання зовнішніх та внутрішніх ризиків (загроз), посилення економічної безпеки. Необхідно позиціонувати такі ресурси як стратегічні, орієнтовані на довгострокову перспективу та мають інноваційну основу через вплив на ефективність використання інших ресурсів підприємства.

Досліджуючи положення ресурсної теорії безпеки можна зробити висновок, що інформаційні ресурси підприємства розглядаються як джерело довгострокової конкурентної переваги, і, відповідно, повинні стати базою формування економічної безпеки, а їх захист і підтримка – забезпечуватимуть її високий рівень.

Класифікація інформаційних ресурсів за багатьма критеріями (вид знань, зміст та форма представлення, роль у функціонуванні підприємства тощо) дозволяє визначити їх економічний зміст, структуру (залежно від мети дослідження), організувати і удосконалити облік інформації як ресурсу та представити облікову систему як основний їх продуцент.

В літературі зустрічаються різноманітні класифікації інформації та інформаційних ресурсів, що підкреслює їх багатогранність та багатоаспектність, проте ці класифікації не відображають складу таких ресурсів, і не дозволяють управляти ними та вести їх облік. Тому доцільно удосконали-

ти існуючі класифікації такими критеріями як вид знання, форма представлення, призначення, елемент тощо.

Класифікація інформаційних ресурсів за критерієм «вид знань» і виділення двох складових – явне і неявне знання – ґрунтується на положеннях представлених Б.З. Мільнером, І. Нонака і Х. Такеучі, про існування знання, яке може бути виражене словами і цифрами, доступно викладено та знання, яке існує на рівні індивіда та погано піддається формалізації [4, С.16-17]. Наступна класифікаційна ознака відображає можливість інформаційних ресурсів бути представленими у формі документу чи нематеріального активу.

Щодо функцій інформації чи інформаційних ресурсів то в теорії обліку вони зводяться до функцій документів, не враховуючи навіть при цьому таких з них як управлінські, соціальні та культурні [5] не кажучи вже про визначення функцій інформаційних ресурсів в залежності від їх ролі у виробничо-господарському процесі, прийнятті рішень та навчанні.

Одною з таких функцій є стимулююча, яка впливає з можливостей інформаційного ресурсу стимулювати чи спонукати до певної діяльності. Продукуюча функція базується на твердженні про те, що інформаційні ресурси це явне або ж неявне знання, тому їх створення сприяє росту знань підприємства, тобто їх генерації. Крім того, інформаційні ресурси генерують (продукують) конкурентні переваги підприємства у вигляді монополії на володіння інформацією, здатності окремих осіб краще і швидше оцінити та інтерпретувати загальнодоступну інформацію.

Забезпечуюча функція впливає із здатності інформаційних ресурсів впливати на вибір виду діяльності, забезпечувати виробничо-господарську діяльність, приймати управлінські рішення, навчати персонал для розширення знань.

На основі аналізу емпіричних даних Лавріщева Е.Е. визначає фактори, які підвищують роль інформаційних ресурсів на підприємстві [6]: розширення діяльності підприємства за межами внутрішнього ринку, ріст інформаційної складової в споживчій вартості та у витратах на виробництво і реалізацію товару.

Проте існують фактори які стримують процес залучення інформаційних ресурсів у господарську діяльність, серед яких основними є ріст інформаційного навантаження на персонал, що викликає спротив та неефективне використання інформації, незначні темпи росту процесів інформатизації, недостатня інформаційна обізнаність персоналу, як здатність виявити, розмістити, оцінити інформацію та ефективно її використати [7].

В результаті існування таких обмежуючих факторів відбувається неефективне використання ресурсів, зниження керованості процесами та неможливість стратегічного управління.

Таки чином, інерція наукової спільноти щодо розвитку теоретичних основ обліку та контролю приводить до зниження ролі інформаційних ресурсів у діяльності вітчизняних підприємств через відсутність розробки теоретичних положень щодо змісту, класифікації і функцій інформаційних ресурсів на підприємстві, не зважаючи на їх практичне значення зумовлене виявленням та визначенням інформаційних проблем і витрат, які обумовлені ними.

Література:

1. Старостин В. Предпосылки и атрибуты персонализации продукта // Маркетинг. – №1. – 2009. – С. 76-80
2. Стюарт Томас А. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций /Пер. с англ. В. Ноздриной./ Т.А.Стюарт [Текст] – М.: Поколение, 2007. – 368 с.
3. Гапоненко А.Л., Орлова Т.М. Управление знаниями. Как превратить знания в капитал / А.Л.Гапоненко, Т.М.Орлова [Текст] – М.: Эксмо, 2008. – 400 с.
4. Нонака И., Такеучи Х. Компания – создатель знания. Зарождение и развитие инноваций в японских фирмах / [пер. с англ.] М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. С.16-17.
5. Андреева В. И. Понятие документа и делопроизводства. [электронный ресурс] – режим доступа: <http://www.ippnou.ru/article.php?idarticle=002545> .
6. Лаврищева, Е. Е. Ресурсы предприятия: особенности формирования и использования [текст]: монография/Е. Е. Лаврищева, М.С. Люблинский, С. Г. Тютюгина, И. В. Захарова – Ковров: КГТА, 2009. – 256 с.
7. Гендина Н.И. Информационная грамотность как приоритет Программы ЮНЕСКО «Информация для всех»// Программа ЮНЕСКО «Информация для всех» в России: текущие и перспективные проекты. Сборник докладов в рамках 14-й Международной конференции «Крым-2007». – М., 2007. – С.99-113.